

Nr 58.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående upphörande av Badelunda pastorats prebendenatur; given Stockholms slott den 16 februari 1917.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels medgiva, att Badelunda pastorat i Västerås stift må upphöra att vara prebende åt teologie lektorn vid högre allmänna läroverket i Västerås, *dels ock* för beredande av lönefyllnad åt bemälde lektor, efter det Badelunda pastorats prebendenatur upphört, höja reservationsanslaget till de allmänna läroverken med ett belopp av 1,732 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. G. Westman.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
 Statsråden: VON SYDOW,
 friherre BECK-FRUIS,
 STENBERG,
 LINNÉR,
 MÖRCKE,
 VENNERSTEN,
 WESTMAN,
 BROSTRÖM.

Ang. upphörande av Badelunda pastorats prebendenatur.

Departementschefen, statsrådet Westman yttrade härefter:
 Då jag den 14 januari 1916 inför Kungl. Maj:t anmälde de frågor, som tillhörde regleringen av riksstatens åttonde huvudtitel för år 1917, förekom bland dessa ett ärende angående indragning av ett av de då återstående fyra lektorsprebendena. Detta ärende gällde Häggdångers pastorat, vilket var såsom prebende förenat med en lektorsbefattning vid högre allmänna läroverket i Härnösand. I förbigående anmärkte jag därvid, att i avseende å ett annat av nämnda fyra lektorsprebenden, nämligen Badelunda pastorat, framställning gjorts om upphörande av dess prebendeegenskap och att denna framställning utremitterats för vederbörandes hörande.

I anledning av min hemställan föreslog Kungl. Maj:t 1916 års riksdag att medgiva, att Häggdångers pastorat måtte upphöra att vara prebende åt vederbörande lektor, och riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag.

Ärendet angående Badelunda pastorats upphörande såsom prebende har sedermera varit föremål för beredning, och då jag den 13 januari 1917 i underdånighet anmälde anslagsbehoven under riksstatsens åttonde huvudtitel för år 1918, var detta ärende i det skick, att jag fann mig kunna tillstyrka Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att, i avbidan på proposition om indragning av Badelunda prebendepastorat, till lönefyllnad åt teologie lektorn vid högre allmänna läroverket i Västerås beräkna en höjning av reservationsanslaget till de allmänna läroverken med ett jämnat belopp av 1,732 kronor. Framställning härom inflöt ock i statsverkspropositionen (åttonde huvudtiteln, punkt 143).

Sedan ärendet numera färdigberetts, anhåller jag att få lämna en redogörelse för detsamma samt göra den hemställan, vartill det för-
anleder.

Badelunda pastorat, som tillhör Västerås stift och består av Badelunda församling, är, såsom av det nyss anförda framgår, prebende för teologie lektorn vid högre allmänna läroverket i Västerås. Enligt tillgängliga uppgifter hade pastoratet vid 1915 års utgång en folkmängd av 992 personer; dess areal i land utgör 44,59 kvadratkilometer. I pastoratet är utom kyrkoherde anställd komminister. Genom den för prästerskapet i pastoratet den 24 mars 1871 fastställda löneregleringen, vilken gäller till och med den 30 april 1921, föreskrevs, att därest under den tid, löneregleringen vore gällande, pastoratet upphörde att vara prebende, komministerstjänsten skulle efter dåvarande innehavarens avgång indragas och det med tjänsten förenade bostället i författingsenlig ordning utarrenderas, med rättighet för kyrkoherden att åtnjuta avkomsten därav jämte alla från församlingen utgående löningsmedel. De prästerliga lönerna i pastoratet äro vid den nuvarande regleringen beräknade till 2,710 kronor för kyrkoherden och 1,360 kronor för komministern samt hava enligt prästlöneregleringskommitténs tabeller för ecklesiastikåret 1896—1897 uppgått till 2,755 kronor och 1,411 kronor, däri ingått boställsavkastning med 975 kronor och 500 kronor samt för kyrkoherden jämväl 27 kronor 70 öre skogsmedel. Den nuvarande innehavaren av komministerstjänsten i pastoratet åtnjuter jämlikt särskilda Kungl. Maj:ts beslut lönetillskott från kyrkofonden å tillhoppa 1,000 kronor. — Avkomsten av pastoratet finnes i riksstaten för omnämnda teologie lektor upptagen med ett belopp av 1,731 kronor 52 öre.

Prästlöneregleringskommittén har i sitt den 20 december 1900 avgivna betänkande och förslag rörande den kyrkliga indelningen och organisationen uttalat sig för att Badelunda pastorat måtte förenas med det angränsande Irsta pastorat, där jämväl kyrkoherde och komminister äro anställda, och i sådant avseende föreslagit, att, med indragning av kyrkoherdebefattningen i Badelunda och av komministerstjänsterna i såväl Badelunda som Irsta, Badelunda pastorat måtte sammanslås med Irsta pastorat till ett pastorat med endast kyrkoherde, som borde bo i Irsta.

Den nu föreliggande, av teologie lektorn vid ovannämnda läroverk Johannes Viotti väckta frågan om indragning av prebendepastoratet har föregåtts av särskilda av församlingen gjorda framställningar i enahanda syfte. Dessa framställningar, vilka vid sin behandling kommit att ses i samband med frågan om sammanslagning av Badelunda och Irsta pastorat, fann Kungl. Maj:t enligt beslut den 3 mars 1911 för det dåvarande icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Det torde i väsentlig mån hava varit sammanställandet av de båda frågorna om prebendets indragning och de båda pastoratens förening till ett — vilket senare förslag mötte motstånd från pastoratens sida — som låg till grund för Kungl. Maj:ts nyssberörda beslut i ärendet.

Viottis framställning i ämnet är av följande innehåll:

Vid upprepade tillfällen hade fråga väckts om upphörande av Badelunda pastorats egenskap av prebende till teologie lektorn vid Västerås högre allmänna läroverk. Badelunda församling hade i underdåniga framställningar uttalat sig för önskvärdheten av prebendets upphörande, och vederbörande myndigheter hade tillstyrkt åtgärd i detta syfte. Frågans lösning hade emellertid fördröjts genom dess sammanförande med frågan om att Badelunda skulle sammanslås med Irsta till ett pastorat. Badelunda församling hade bestämt motsatt sig en sådan sammanslagning och hemställt att fortfarande få förbliva ett självständigt pastorat med egen kyrkoherde.

Det syntes, som om de båda frågorna, den om prebendet och den, huruvida Badelunda skulle bilda eget pastorat eller ej, borde kunna avgöras var för sig. Det vore tvivelsutan en fördel för såväl församlingen som lektorn, om prebendefrågan snarast möjligt bleve löst. Frånsett de olägenheter, som över huvud taget vore förenade med prebendeinstitutionen, tillkomme i detta fall särskilda omständigheter. Det vore naturligt, att, alldenstund teologie lektorn vore upptagen av sin tjänst vid läroverket, vice pastor måste finnas i prebendet. Då församlingens komminister, som ju närmast borde ifrågakomma vid förordnandet av vice pastor, på grund av svårartad sjukdom åtnjöt ständigt tjänstledighet, hade sedan lång tid tillbaka annan präst måst för ändamålet anlitas. Tidvis hade ordinarie präst i någon grannförsamling förordnats att jämte egen tjänst uppehålla kommuistraturen och pastoralvärden i Badelunda, tidvis hade samma förordnande tilldelats en extra ordinarie präst. Den förra anordningen hade haft den olägenheten med sig, att de vanliga gudstjänsttiderna

måst rubbas och att församlingen under veckans lopp varit så gott som utan präst med undantag av de tillfällen, då pastorsexpeditionen hållits öppen. Under den tid, extra ordinarie präst skött de båda tjänsterna, vilket varit fallet under de senaste åren, hade dessa olägenheter kunnat undvikas. Denna senare anordning, som för församlingen givetvis varit den bästa, medförde emellertid numera svårigheter med hänsyn till vice pastorns avlöning. Enligt den nya lagen för det extra ordinarie prästerskapets avlöning, som tillämpades från och med ecklesiastikåret 1915—1916, komme sannolikt den summa, som lektor skulle i vicepastorsarvode inbetala till kyrkofonden, att med ett icke ringa belopp överstiga vad han såsom prebendeinnehavare erhöle utöver sin ordinarie lektorlön. I riksstaten vore avkomsten av prebendepastoratet upptagen med ett belopp av 1,731 kronor 52 öre. Den verkliga inkomsten, avkomsten av bostället däri inberäknad, uppginge för närvarande till omkring 3,100 kronor, något växlande för olika år. Härtill komme inkomst av skogsmedel, som under de fem år, Viotti innehaft prebendet, utfallit två gånger och med en sammanlagd summa av 611 kronor 78 öre, eller för år räknat 122 kronor 36 öre. Skillnaden mellan den i riksstaten upptagna inkomsten och den verkliga torde ej uppgå till en för avlöning enligt lag av vice pastor tillräckligt stor summa. Prebendeinnehavaren måste under sådana förhållanden, om, såsom önskvärt vore, församlingen skulle åtnjuta förmånen av präst på platsen, vidkännas utgifter, som nedbringade hans verkliga lön till ett belopp, understigande det för lektor bestämda.

På grund av det anförda syntes det nödvändigt, att någon ändring i berörda fall med det snaraste inträdde. Såväl församling som lektor torde vara bäst betjänta genom prebendets omedelbara upphörande. Sattes kyrkoherdetjänsten på vakans, till dess ny reglering genomförts, erbjödes församlingen tillfälle att erhålla stadigvarande, inom pastoratet boende präst, som då hade att uppbära hela den lön, som nu tillföle prebendeinnehavaren.

Viotti hemställde därför, att Badelunda pastorat måtte upphöra att vara prebende till teologie lektorn i Västerås och att den senares avlöning måtte till hela sitt belopp bestridas genom statsverket.

Viottis ansökning, som av *domkapitlet i Västerås* med tillstyrkande utlåtande av den 17 november 1915 överlämnades till Kungl. Maj:t, remiterades till kammarkollegium med befallning att efter vederbörandes hörande avgiva utlåtande i ärendet.

På föranstaltande av kollegium hördes *Badelunda församling* å extra kyrkostämma den 20 december 1915. Med vidhållande av sina vid föregående tillfällen gjorda uttalanden, i vad de anginge upphävande av pastoratets prebendeegenskap, beslöt kyrkostämman tillstyrka bifall till Viottis ansökning.

Jämväl *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västmanlands län* tillstyrkte densamma i underdånigt utlåtande den 28 januari 1916.

Kammarkollegium har i underdånigt den 22 augusti 1916 avgivet utlåtande anført:

Vad anginge önskvärheten av det ifrågavarande prebendets upphörande, i vilket hänseende kollegiet tidigare avgivit tillstyrkande utlåtande, hade kollegium icke funnit

anledning att frångå sin förut uttalade mening. För kyrkoherdetjänstens vakanssättning intill den 1 maj 1921, då tiden för gällande lönereglering i såväl Badelunda pastorat som Irsta pastorat ginge till ända, borde så mycket mindre möta något hinder, som församlingen numera icke haft något att erinra mot en dylik anordning.

Kollegium hemställde därför i underdånighet, att Kungl. Maj:t täcktes dels vidtaga åtgärder i syfte att Badelunda pastorats prebendeegenskap måtte upphöra och för sådant ändamål i främsta rummet hos riksdagen utverka lönefyllnad åt innehavaren av ifrågasvarande lektorstjänst, dels ock förordna, att, sedan pastoratets prebendeegenskap upphört, med åtgärder för tillsättande av kyrkoherdetjänsten skulle tills vidare anstå ävensom att den vikarie, som förordnades att upphålla tjänsten, skulle äga uppbära de med densamma enligt gällande löneregleringsresolution förenade löneförmåner.

Kollegium har tillika föreslagit vissa bestämmelser beträffande dispositionen av kyrkoherdebostället i Badelunda pastorat, för den händelse att pastoratets prebendeegenskap upphörde och kyrkoherdebefattningen tills vidare skulle uppehållas genom vikarie.

Instämmande med kammarkollegium har *statskontoret* i infortrat utlåtande den 9 januari 1917 hemställt om framställning till riksdagen dels om upphörande av Badelunda pastorats prebendeegenskap, dels ock om beredande av lönefyllnad åt vederbörande teologie lektor, för vilket ändamål erfordrades en höjning av reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 1,731 kronor 52 öre.

I denna statskontorets hemställan har *läroverksöverstyrelsen*, som den 24 januari 1917 avgivit infortrat utlåtande i ärendet, förenat sig.

Departementschefen.

Frågan om Badelunda prebendepastorats indragning befinner sig nu så till vida i ett annat läge, än då densamma år 1911 anmälades för Kungl. Maj:t, att tidpunkten för ny lönereglerings genomförande i pastoratet är nära. Det är synnerligen önskligt, att i de fall, då så kan ske, vederbörande pastorat lösgöres från sin prebendeegenskap, innan den nya löneregleringen fastställs. I förevarande fall överensstämmer en sådan av samtliga hörda myndigheter tillstyrkt åtgärd med både pastoratets och prebendariens önskan. Om prebendet indrages, lär kyrkoherdetjänsten tills vidare intill löneregleringsperiodens utgång böra uppehållas genom vikarie. Ordnas vikariens avlöningsförhållanden på sätt kammarkollegium föreslagit, kan pastoratet ej ur ekonomisk synpunkt hava något att invända mot kyrkoherdetjänstens vakanssättning för denna korta tid. Vad prebendarien angår har han givit giltiga skäl för sin uppfattning om lämpligheten av prebendeegenskapens upphörande.

För egen del hade jag tillfälle att, då jag år 1916 inför Kungl. Maj:t anmälde frågan om upphörande av Häggdångers pastorats prebendeegen-

skap, framlägga min åsikt om prebendeinstitutionen vid de allmänna läroverken. Vad jag då uttalade, nämligen att denna institution vållade olägenheter utan att medföra fördelar, som kunde uppväga olägenheterna, torde innebära en allmänt omfattad mening.

Jag anser fördenskull, att Kungl. Maj:t bör vidtaga erforderliga åtgärder i det syfte, som lektorn Viottis ansökning avser. På sätt jag erinrade i fråga om Häggdångers prebendepastorats indragning, erfordras numera icke, att kyrkomötet lämnar sitt bifall till indragning av de särskilda lektorsprebendena. Ett av kyrkomötet år 1898 under visst villkor lämnat allmänt medgivande därtill gör tillfyllest. Villkoret avsåg, att för kompetens till teologie lektorsbefattningar vid de allmänna läroverken skulle fordras, att sökanden inför teologisk fakultet avlagt teologisk examen eller teologiskt disputationsprov, och detta villkor är nu uppfyllt genom den ändring i läroverksstadgan, §§ 177 och 180, som vidtogs genom nådig kungörelse den 1 november 1907.

Däremot måste framställning göras till riksdagen för utverkande av dess medgivande till lektoratets skiljande från prebendet och för erhållande i sammanhang därmed av medel till den lönefyllnad åt lektorn, som påkallas av berörda anordning. Det erforderliga beloppet utgör i jämnat tal 1,732 kronor.

Sedan riksdagens medgivande i berörda hänseende lämnats, möter ej hinder för att skrida till att skilja lektoratet från prebendet. Detta torde lämpligen kunna ske från och med den 1 maj 1918. Erforderliga bestämmelser rörande uppehållandet av kyrkoherdetjänsten i pastoratet under tiden, intill dess den nya löneregleringsperioden tager sin början, ävensom beträffande avlöningsförmånerna för vikarien böra framdeles av Kungl. Maj:t meddelas.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels medgiva, att Badelunda pastorat i Västerås stift må upphöra att vara prebende åt teologie lektorn vid högre allmänna läroverket i Västerås,

dels ock för beredande av lönefyllnad åt bemälda lektor, efter det Badelunda pastorats prebendenatur upphört, höja reservationsanslaget till de allmänna läroverken med ett belopp av 1,732 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av

Kungl. Maj:ts Nåd. Proposition Nr 58.

statsrådets övriga ledamöter, gilla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Torsten Burén.
